Політична культура та ідеологія

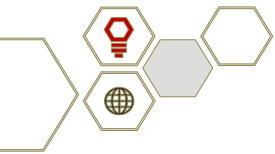
УДК 323.2:316.774

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18464127>**Механізми формування стійкості суспільства до інформаційних
маніпуляцій у період війни****Плазова Тетяна Іванівна,**

кандидат історичних наук, доцент, кафедра воєнної історії,
Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
м. Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-8690-1031>

Прийнято: 11.01.2026 | Опубліковано: 30.01.2026

Анотація. Сучасний інформаційний простір характеризується переходом від поодиноких дезінформаційних повідомлень до складно організованих мережових екосистем, що поєднують локалізовані наративи, скоординовані кампанії та технологічні інструменти, зокрема контент, згенерований із використанням штучного інтелекту. У таких умовах особливої актуальності набуває проблема формування інформаційної стійкості суспільства як складника національної та когнітивної безпеки. Метою дослідження є теоретичне осмислення та емпіричне обґрунтування інтегрованої моделі формування інформаційної стійкості суспільства в умовах війни шляхом аналізу механізмів інформаційних маніпуляцій і практик їх нейтралізації. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема аналіз і синтез для узагальнення наукових підходів, контент- і кейс-аналіз для вивчення конкретних прикладів інформаційної агресії, системний та структурно-функціональний підходи для побудови інтегрованої моделі стійкості, а також порівняльний метод для зіставлення типів загроз і механізмів їх нейтралізації.

У результаті дослідження встановлено, що сучасні інформаційні маніпуляції мають багаторівневий і кумулятивний характер та реалізуються через мережеві комунікаційні екосистеми, ефективність яких зумовлена поєднанням емоційного фреймування, легітимації меседжів і технологічного масштабування. Обґрунтовано доцільність інтегрованого підходу до формування інформаційної стійкості, який поєднує індивідуальні навички критичного сприйняття інформації, соціальні механізми довіри та горизонтальної верифікації, інституційні інструменти стратегічних і кризових комунікацій, а також платформно-технологічні рішення з модерації та детекції маніпулятивного контенту. У висновках зазначено, що інформаційні маніпуляції в умовах війни мають системний і мережевий характер, а ефективна протидія їм можлива лише на основі інтегрованої моделі формування інформаційної стійкості суспільства, яка поєднує індивідуальні, соціальні, інституційні та технологічні механізми й забезпечує узгоджене реагування держави, медіа та цифрових платформ.

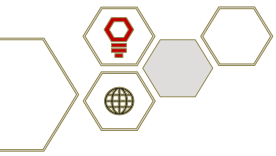
Ключові слова: когнітивна безпека, інформаційна агресія, стратегічні комунікації, дезінформаційні кампанії, медіагігієна, платформна відповідальність, штучний інтелект.

Mechanisms for building societal resilience to information manipulation in wartime

Tetiana Plazova,

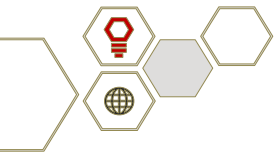
Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Department of Military History, National Academy of Ground Forces named after Hetman Pyotr Sahaidachny, Lviv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-8690-1031>

Abstract. The modern information space is characterized by a transition from isolated disinformation messages to complexly organized network ecosystems that

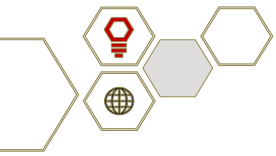
combine localized narratives, coordinated campaigns, and technological tools, including content generated using artificial intelligence. In such conditions, the problem of forming the information resilience of society as a component of national and cognitive security becomes particularly relevant. The aim of the study is to theoretically comprehend and empirically substantiate an integrated model for forming the information resilience of society in wartime by analyzing the mechanisms of information manipulation and practices for neutralizing them. To achieve this goal, a set of general scientific and special research methods was used, including analysis and synthesis to generalize scientific approaches, content and case analysis to study specific examples of information aggression, systemic and structural-functional approaches to build an integrated model of resilience, as well as a comparative method to compare types of threats and mechanisms for their neutralization. The study found that modern information manipulation is multi-level and cumulative in nature and is implemented through network communication ecosystems, the effectiveness of which is determined by a combination of emotional framing, message legitimization, and technological scaling. The feasibility of an integrated approach to building information resilience is justified, combining individual skills of critical perception of information, social mechanisms of trust and horizontal verification, institutional tools of strategic and crisis communications, as well as platform and technological solutions for moderation and detection of manipulative content. The conclusions indicate that information manipulation in wartime is systemic and networked in nature, and effective countermeasures are only possible on the basis of an integrated model for building information resilience in society, which combines individual, social, institutional, and technological mechanisms and ensures a coordinated response from the state, the media, and digital platforms.

Keywords: cognitive security, information aggression, strategic communications, disinformation campaigns, media hygiene, platform accountability, artificial intelligence.

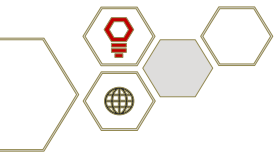
Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни інформаційний простір є одним з основних вимірів протиборства, у межах якого маніпулятивні комунікаційні впливи використовуються для зниження рівня суспільної довіри, дестабілізації соціальних зв'язків і послаблення здатності населення адаптуватися до кризових викликів [1]. Інформаційні маніпуляції дедалі частіше реалізуються не у вигляді поодиноких повідомлень, а як скоординовані мережеві впливи, що поєднують різні канали комунікації, локалізовані наративи та технологічні інструменти масштабування контенту, зокрема із застосуванням штучного інтелекту (далі – ШІ) [2, с. 50]. Це зумовлює необхідність переосмислення підходів до протидії інформаційній агресії та переходу від фрагментарних заходів до системних моделей формування інформаційної стійкості суспільства. Отже, актуальність дослідження визначається потребою наукового обґрунтування механізмів формування інформаційної стійкості в умовах війни з урахуванням багаторівневого характеру сучасних маніпулятивних впливів і специфіки функціонування соціальних комунікацій у кризовому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження інформаційних маніпуляцій та стійкості до них підтверджують міждисциплінарний характер проблеми, що охоплює когнітивний, комунікаційний, технологічний та інституційний виміри. Зокрема, М. Султан та співавтори (M. Sultan et al.) встановили, що сприйнятливість до онлайн-дезінформації визначається поєднанням демографічних і психологічних чинників, зокрема аналітичного мислення, віку та мотиваційної конгруентності, а зазначення джерел новин підвищує здатність аудиторії розрізняти правдивий і хибний контент [3]. У цьому контексті Л. Бергер та колеги (L. Berger et al.) показали, що медіаграмотні інтервенції мають стійкіший ефект порівняно з точковим фактчекінгом, оскільки формують універсальні навички критичного оцінювання інформації в соціальних мережах [4]. Когнітивні механізми сприйняття маніпулятивного

відеоконтенту аналізують Е. Янссен та співавтори (E. Janssen), які виявили, що розпізнавання дипфейків супроводжується когнітивним конфліктом, здатним слугувати підґрунтям для формування навичок виявлення таких форм маніпуляцій [5]. Технологічний вимір проблеми розкривають С. Шарма (S. Sharma) та А. Селвал (A. Selwal), обґрунтовуючи, що стрімкий розвиток ШІ-генерованих дипфейків супроводжується вразливістю наявних систем детекції та потребує поєднання технічних і регуляторних рішень [6]. Теоретичне осмислення цих процесів пропонує Ф. Касіно (F. Casino), який розглядає когнітивну безпеку як комплексну міждисциплінарну концепцію, що поєднує людське мислення, адаптивні ШІ-системи та етичні обмеження [7]. Інституційні механізми протидії інформаційній агресії аналізує А. Тараненко (A. Tarapenko), доводячи ефективність стратегічних комунікацій України на міжнародних майданчиках для делегітимації дезінформаційних наративів держави-агресора [8].

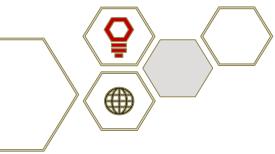
Водночас П. Лисянський у своїх працях показує, що як діяльність політичних партій РФ на тимчасово окупованих територіях, так і освітні системи в авторитарних режимах можуть функціонувати як довгострокові комунікаційні інструменти ідеологічного контролю [9; 10]. Технологічно-правові аспекти виявлення прихованих маніпулятивних практик розкривають Х. А. Аль-Абабнех та колеги (H. A. Al-Ababneh et al.), обґрунтовуючи потенціал інструментів Big Data та цифрової прозорості для детекції мережових аномалій у складних публічних процесах [11]. Доповнюючи цей підхід, О. Лега та співавтори наголошують на необхідності інтеграції правових і технічних механізмів захисту цифрових активів для ефективної атрибуції інформаційних втручань у цифровому середовищі [12]. Український науковий дискурс розширює ці підходи з урахуванням воєнного контексту та внутрішніх загроз інформаційній стійкості суспільства. Так, Л. Братах акцентує на системному характері дезінформаційного впливу як частині інформаційної безпеки України та необхідності поєднання превентивних і

реактивних механізмів державного реагування [2]. Маніпуляцію як важливий інструмент інформаційної війни, що функціонує через медіа та соціальні мережі шляхом формування стійких когнітивних схем, розглядає Н. Ларіончева [1]. Науковиця Т. Ратушна показує, що фейки та дезінформація в цифровому середовищі створюють довгострокові ризики для соціальної довіри та громадянської згуртованості в умовах війни [13]. Управлінський вимір проблеми висвітлюють Н. Блага та О. Сватюк, доводячи, що маніпулятивні впливи можуть транслюватися у внутрішні комунікації організацій і потребують спеціальних методів протидії [14]. Соціально-психологічні наслідки інформаційного впливу на цивільне населення України в умовах гібридної війни вивчають А. Руднєва та співавтори, які виявили підвищення емоційної вразливості та зниження критичності сприйняття інформації [15].

Узагальнення результатів проаналізованих досліджень свідчить, що ефективна протидія інформаційним маніпуляціям можлива лише за умови поєднання когнітивних, освітньо-комунікаційних, соціальних, інституційних і технологічних механізмів у межах цілісної моделі інформаційної стійкості суспільства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний масив наукових досліджень, залишаються нерозв'язаними питання комплексного поєднання когнітивних, комунікаційних, інституційних і технологічних механізмів протидії інформаційним маніпуляціям в умовах війни. Більшість наявних підходів зосереджується на окремих аспектах проблеми, зокрема психологічних чинниках сприйняття дезінформації, освітніх інтервенціях, технологіях детекції або інституційних практиках стратегічних комунікацій, що ускладнює формування цілісного бачення інформаційної стійкості як системної характеристики суспільства. Недостатньо опрацьованим залишається питання узгодженості цих рівнів та критеріїв оцінювання їхньої результативності в умовах мережових і

технологічно ускладнених маніпулятивних впливів.

У цьому контексті наше дослідження спрямоване на інтеграцію різнорівневих підходів до аналізу інформаційних маніпуляцій і протидії їм з урахуванням реальних практик інформаційної агресії у воєнний період. Практична цінність дослідження полягає в можливості застосування запропонованої моделі як аналітичного інструменту для виявлення вразливостей інформаційного середовища та як методичної основи для розроблення програм стратегічних комунікацій, медіаосвітніх ініціатив і платформних рішень у сфері забезпечення когнітивної безпеки.

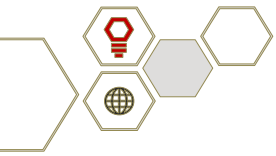
Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування інтегрованої моделі формування інформаційної стійкості суспільства на основі аналізу механізмів інформаційних маніпуляцій та практик протидії їм у воєнний період.

Відповідно до мети сформульовано такі завдання:

- 1) з'ясувати природу, механізми та еволюцію інформаційних маніпуляцій у період війни;
- 2) систематизувати типи інформаційних маніпуляцій і проаналізувати емпіричні кейси інформаційної агресії, визначивши їхні комунікаційні ознаки, емоційні тригери, інфраструктуру поширення та очікувані ефекти впливу на суспільну свідомість;
- 3) обґрунтувати інтегровану модель формування інформаційної стійкості суспільства в умовах війни, що поєднує індивідуальні, соціальні, інституційні та технологічні механізми протидії маніпулятивним впливам і визначає умови її ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах війни інформаційні маніпуляції постають не як поодинокі комунікаційні відхилення, а як системні практики впливу, інтегровані в ширший контекст інформаційного протиборства. Їхня специфіка полягає в поєднанні смислових, емоційних і технологічних інструментів, спрямованих на трансформацію

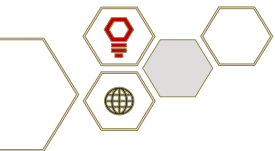

суспільного сприйняття реальності. Маніпулятивний вплив у цьому контексті реалізується не лише через поширення неправдивих повідомлень, а й через зміну інтерпретаційних рамок, у межах яких аудиторія осмислює події війни, роль державних інституцій та власне місце в соціальному просторі [1, с. 179].

Дезінформація є одним з основних інструментів таких впливів, однак її ефективність зумовлюється не стільки фактом неправдивості, скільки здатністю органічно вбудовуватися в інформаційний потік, поєднувати достовірні елементи з викривленими інтерпретаціями та апелювати до емоційних станів аудиторії. Саме в цьому контексті інформаційні маніпуляції доцільно розглядати як форму прихованого комунікаційного впливу, що експлуатує когнітивні вразливості людини та соціальних груп, знижуючи рівень критичного осмислення контенту [13, с. 86]. У відповідь на такі виклики актуалізується поняття інформаційної стійкості, яке в межах цього дослідження трактується як здатність суспільства зберігати цілісність, критичність і функціональну спроможність в умовах інтенсивного маніпулятивного тиску. Ідеться не про повну ізоляцію від деструктивного контенту, що в цифровому середовищі є практично неможливим, а про зниження його впливу на процеси ухвалення рішень, соціальну згуртованість і рівень довіри. У цьому сенсі інформаційна стійкість тісно пов'язана з когнітивною безпекою, яка відображає стан захищеності свідомості від нав'язування деструктивних смислів і маніпулятивних наративів.

Комунікаційна природа інформаційних маніпуляцій зумовлює використання складних механізмів впливу, серед яких важливу роль відіграють фрейми, наративи та емоційні тригери. Через фреймінг події війни подаються в заздалегідь заданих інтерпретаційних межах, що спрямовують увагу аудиторії на окремі аспекти реальності та водночас маргіналізують альтернативні пояснення [2, с. 56]. Наративи забезпечують смислову тяглість таких інтерпретацій, формуючи повторювані сюжетні конструкції, які з часом закріплюються в масовій свідомості. Особливістю сучасного інформаційного

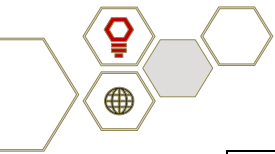
середовища є те, що зазначені комунікаційні механізми істотно посилюються завдяки алгоритмічній логіці цифрових платформ. Орієнтація алгоритмів на максимізацію залученості сприяє пріоритетному поширенню емоційно насичених і поляризованих повідомлень, формуючи ефект інформаційних бульбашок та створюючи ілюзію домінування окремих наративів. Як наслідок, маніпулятивний вплив виходить за межі поодиноких інформаційних повідомлень і трансформується в масштабні, скоординовані кампанії з кумулятивним ефектом [14, с. 8].

Аналіз сучасних інформаційних впливів у період війни свідчить, що маніпуляції не є однорідними за формою чи інтенсивністю, а реалізуються через різні типи комунікаційних практик, що відрізняються за каналами поширення, емоційним наповненням і очікуваними ефектами впливу на аудиторію. Усвідомлення цієї різноманітності потребує систематизації маніпулятивних практик для виявлення їхніх повторюваних ознак і логіки функціонування. З цією метою доцільно виокремити типи інформаційних маніпуляцій у період війни з урахуванням домінантних каналів комунікації, емоційних тригерів і характеру впливу на суспільну свідомість. Узагальнення таких характеристик подано в табл. 1.

Таблиця 1

Типологія інформаційних маніпуляцій у період війни та їхні комунікаційні ознаки

Тип маніпуляції	Канал поширення	Емоційний тригер	Комунікаційні маркери	Очікуваний ефект
Дезінформаційна	Соціальні мережі, месенджери	Страх, тривога	Фейкові заголовки, псевдоджерела	Дезорієнтація, паніка
Наративна	Мережі сайтів, Telegram-екосистеми	Безнадія, зневіра	Повторювані меседжі, сталі формули	Нормалізація ворожих інтерпретацій
Емоційно-поляризаційна	Соцмережі, відеоплатформи	Гнів, обурення	Поляризована лексика, образ ворога	Соціальний розкол
Технологічна	Відеоплатформи,	Недовіра,	Діпфейки,	Делегітимація

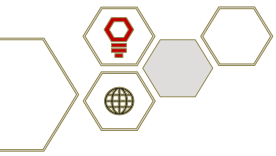
(Ш)	соцмережі	шок	змонтовані відео	інституцій
Легітимаційна	Міжнародні медіа, псевдоексперти	Авторитет, співчуття	«Незалежні» коментатори	Зменшення зовнішньої підтримки

Джерело: побудовано автором

Подана типологія демонструє, що інформаційні маніпуляції відрізняються не лише за змістом повідомлень, а й за логікою організації та способом впливу на аудиторію, що зумовлює необхідність диференційованих механізмів протидії. Водночас вона дає змогу простежити якісну трансформацію маніпулятивних практик – від поодиноких інформаційних повідомлень до системних, багаторазово відтворюваних моделей впливу. Особливої уваги в цьому контексті потребують мережеві та технологічні форми маніпуляцій, здатні масштабуватися, адаптуватися до різних аудиторій і діяти накопичувально, формуючи довготривалий когнітивний ефект.

У сучасних умовах війни інформаційні маніпуляції остаточно виходять за межі поодиноких повідомлень або ізольованих дезінформаційних вкидів і набувають рис складно організованих мережевих екосистем. Такі екосистеми поєднують різні канали поширення інформації, зокрема вебресурси, соціальні мережі, месенджери, відеоплатформи, та функціонують за принципом взаємного підсилення контенту, що істотно ускладнює їх ідентифікацію та нейтралізацію [13, с. 86]. Характерною ознакою цих систем є адаптація повідомлень до конкретних аудиторій, регіонів і соціальних груп, що забезпечує високу ефективність маніпулятивного впливу.

Показовим прикладом такої моделі є виявлена Центром протидії дезінформації мережа пропагандистських ресурсів ZOV [16]. Її структура демонструє системний підхід до локалізації контенту, коли однакові за змістом наративи транслюються через різні канали з урахуванням регіональних, мовних та соціальних особливостей аудиторії. Як наслідок, формується ілюзія «місцевого» або «незалежного» походження інформації, що знижує рівень критичного сприйняття та підвищує довіру до маніпулятивних

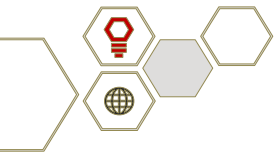

повідомлень. Такий підхід свідчить про перехід від прямої пропаганди до прихованого інформаційного впливу, який маскується під нібито органічний інформаційний потік.

Іншим типом мережевого впливу є скоординовані інформаційні кампанії, орієнтовані на короткострокову емоційну дестабілізацію. Аналіз кампанії «Покровська воронка» засвідчує використання повторюваних маркерів – хештегів, синхронізованих меседжів, однотипних формулювань – у поєднанні з панічним або катастрофічним фреймінгом. Основний ефект таких кампаній досягається не через фактичну новизну інформації, а через її масоване та одночасне поширення, що створює відчуття загрози, невизначеності та втрати контролю [16]. У цьому випадку маніпуляція спрямована насамперед на емоційний рівень сприйняття та використовує механізми інформаційного перевантаження.

Окремий напрям інформаційної агресії пов'язаний із легітимацією ворожих наративів через так званих «зовнішніх комунікаторів». Кейс «Іноземні журналісти за росію» демонструє, як пропагандистські меседжі набувають додаткової переконливості завдяки їх трансляції особами або ресурсами, що позиціонуються як незалежні, міжнародні або професійно авторитетні. Така стратегія дозволяє знижувати настороженість аудиторії та створювати уявлення про наявність зовнішньої підтримки або альтернативного погляду, що є особливо небезпечним у контексті міжнародної комунікації та формування громадської думки [16].

Новим етапом еволюції інформаційних маніпуляцій є активне використання технологій ІІІ, зокрема генерації відеоконтенту. Аналіз матеріалів Центру протидії дезінформації щодо застосування дипфейків і ІІІ-відео для дискредитації Сил оборони України свідчить про формування феномена «забруднення» інформаційного простору. Масове поширення візуально правдоподібного, але фальшивого контенту знижує рівень довіри не лише до конкретних повідомлень, а й до візуальної інформації загалом, що

ускладнює процес верифікації та посилює когнітивну вразливість аудиторії.

Отже, розглянуті кейси підтверджують, що сучасна інформаційна агресія має багаторівневий і комбінований характер, поєднуючи мережеву організацію, емоційне фреймування, механізми легітимації та технологічні інструменти впливу. Для узагальнення відповідності між типом інфраструктури впливу, застосованими механізмами маніпуляції та домінантними рівнями протидії сформовано кейс-матрицю, подану в табл. 2.

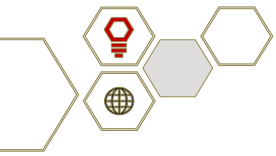
Таблиця 2

Кейс-матриця: інфраструктура інформаційного впливу, механізми маніпуляції та рівні протидії

Кейс	Інфраструктура впливу	Механізм маніпуляції	Аналітична інтерпретація
Мережа ZOV	Система сайтів, Telegram-каналів, сторінок у соцмережах	Локалізовані наративи, адаптовані до регіонів	Маніпуляція ґрунтується на ілюзії «локальної» автентичності, що потребує системного моніторингу та платформної модерації
«Покровська воронка»	Скоординовані публікації, хештеги, синхронізація контенту	Панічний і катастрофічний фреймінг	Основний ефект досягається через емоційну ескалацію, що зумовлює потребу в оперативній кризовій комунікації
«Іноземні журналісти за росію»	Мережа міжнародних комунікаторів і ресурсів	Легітимація ворожих меседжів через авторитет	Вплив спрямований на зовнішню та внутрішню аудиторії шляхом створення ілюзії «незалежної підтримки»
ШП-відео проти Сил оборони України	Відеоплатформи та соціальні мережі	Діпфейки, візуальна маніпуляція	Маніпуляція спирається на довіру до візуального контенту та потребує ШП-детекції й маркування

Джерело: створено автором за [16]

Узагальнення теоретичних підходів і результатів проведеного емпіричного аналізу дозволяє стверджувати, що формування інформаційної стійкості суспільства можливе лише за умови узгодженої взаємодії кількох взаємопов'язаних рівнів – індивідуального, соціального, інституційного та

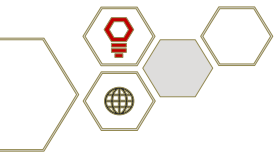

технологічного. Ідеться не про паралельне існування окремих інструментів протидії, а про цілісну систему, у межах якої слабкість одного рівня неминуче знижує ефективність інших. Саме така системна логіка є принципово важливою в умовах війни, коли інформаційні впливи мають кумулятивний характер і спрямовані на поступове виснаження когнітивної та соціальної стійкості.

Базовим елементом цієї системи є індивідуальний рівень, на якому формуються навички критичного сприйняття інформації, здатність до перевірки джерел і усвідомлене управління власною інформаційною поведінкою. Освітньо-комунікаційні механізми, такі як медіаграмотність, фактчекінг, медіагігієна, виконують насамперед профілактичну функцію, знижуючи ймовірність того, що користувач стане «корисним ретранслятором» маніпулятивних меседжів [17]. Водночас індивідуальна стійкість має обмежений потенціал у разі масованого або емоційно насиченого впливу, що зумовлює необхідність її підкріплення соціальними механізмами.

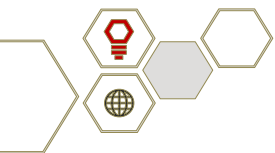
На соціальному рівні важливу роль відіграють довіра, горизонтальні зв'язки та практики спільної верифікації інформації. Саме в межах соціальних спільнот, зокрема професійних, локальних, громадянських, відбувається первинне обговорення, інтерпретація та оцінка інформаційних повідомлень. Рівень довіри всередині таких мереж визначає, чи стане сумнівний контент об'єктом критичного аналізу, чи буде некритично поширений. У цьому сенсі соціальні механізми можуть як підсилювати індивідуальну стійкість, так і компенсувати її нестачу, формуючи колективні фільтри проти маніпуляцій [18].

Інституційний вимір забезпечення інформаційної стійкості в Україні ґрунтується на стратегічних і нормативних засадах державної інформаційної політики. Основним рамковим документом у цій сфері є Стратегія інформаційної безпеки України, затверджена рішенням Ради національної безпеки і оборони України [19], яка визначає дезінформацію, маніпулятивні

інформаційні впливи та інформаційні операції як системні загрози національній і когнітивній безпеці в умовах війни. Реалізація положень Стратегії інформаційної безпеки України підтримується комплексом законодавчих актів, зокрема Законами України «Про інформацію» [20], «Про медіа» [21], «Про національну безпеку України» [22], а також нормами Кримінального кодексу України [23] та Кодексу України про адміністративні правопорушення [24], які передбачають відповідальність за поширення свідомо неправдивої інформації, публічні заклики до посягання на територіальну цілісність і конституційний лад, інформаційну підтримку держави-агресора, а також інші дії, що можуть завдати шкоди обороноздатності й громадській безпеці в умовах воєнного стану. Водночас наукові й експертні оцінки вказують на наявність регуляторних викликів, пов'язаних насамперед із функціонуванням соціальних мереж, зокрема проблемою бот-мереж, координованих кампаній коментування та алгоритмічного поширення маніпулятивного контенту, що потребує подальшого вдосконалення інституційних і правових механізмів реагування. У цьому контексті інституційний рівень забезпечує стратегічну координацію інформаційної протидії та визначає рамки легітимних інтерпретацій подій. Кризова комунікація, формування стратегічних наративів та оперативне спростування дезінформації виконують функцію стабілізації інформаційного простору в умовах невизначеності й високого емоційного напруження.

Технологічний рівень інтегрованої моделі стійкості відображає зростання ролі цифрових платформ і алгоритмів у формуванні інформаційного простору. Модерація контенту, маркування сумнівних матеріалів, детекція ШІ-згенерованого контенту та прозорість метрик поширення інформації є необхідними інструментами обмеження масштабованих маніпуляцій. Особливої актуальності ці механізми набувають у контексті діпфейків і масового «забруднення» інформаційного простору візуально правдоподібним, але фальшивим контентом. Водночас технологічні механізми протидії

інформаційним маніпуляціям не можуть розглядатися як автономні або самодостатні, оскільки їхня ефективність безпосередньо залежить від рівня соціальної довіри, інституційної легітимності та сформованості індивідуальних навичок критичного осмислення інформації [2]. За відсутності цих умов технологічні інтервенції ризикують бути інтерпретованими як інструменти цензури або зовнішнього контролю, що знижує їх прийнятність і результативність.

Отже, інформаційна стійкість суспільства формується як результат узгодженої дії освітньо-комунікаційних, соціальних, інституційних і платформно-технологічних механізмів, кожен з яких виконує окрему функцію в системі протидії маніпулятивним впливам, але не є ефективним окремо від інших. Саме інтеграція цих механізмів забезпечує перехід від реактивного реагування на поодинокі інформаційні атаки до проактивного управління стійкістю суспільства в умовах тривалої інформаційної війни.

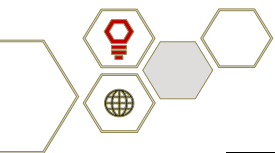
Узагальнення зазначених механізмів формування стійкості та індикаторів їхньої результативності подано в табл. 3.

Таблиця 3

Інтегрована модель формування інформаційної стійкості суспільства в умовах війни

Механізми	Інструменти реалізації	Показники результативності	Практичне значення
Індивідуальний рівень			
Освітньо-комунікаційні	Медіаграмотність; фактчекінг; медіагігієна; усвідомлене споживання новин	Здатність виявляти фейки; зниження імпульсивних репостів; усвідомлення походження джерел	Профілактика перетворення користувачів на «корисних ретрансляторів» маніпуляцій
Соціальний рівень			
Соціально-мережеві	Довіра в спільнотах; горизонтальна верифікація; колективне обговорення	Рівень довіри; наявність спільнот перевірки; швидкість колективного спростування	Формування колективних фільтрів проти дезінформації

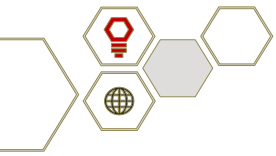
Механізми	Інструменти реалізації	Показники результативності	Практичне значення
Інституційний рівень			
Комунікаційно-стратегічні	Кризова комунікація; стратегічні наративи; оперативне спростування	Швидкість реакції; узгодженість меседжів; стабільність публічних інтерпретацій	Запобігання інформаційним вакуумам і панічним хвилям
Технологічний рівень			
Платформно-алгоритмічні	Модерація; маркування; детекція ШІ-контенту; прозорість метрик	Зменшення охоплення маніпуляціями; виявлення діпфейків; видимість походження контенту	Обмеження масштабованих і автоматизованих форм маніпуляції

Джерело: побудовано автором

Запропонований підхід дозволяє встановити відповідність між типами інформаційних загроз і домінантними механізмами протидії. Так, мережеві форми маніпуляцій потребують поєднання соціальних та інституційних інструментів, скоординовані інформаційні кампанії – оперативної кризової комунікації й стратегічних наративів, тоді як технологічно зумовлені загрози, пов'язані з використанням ШІ, актуалізують роль платформно-технологічних рішень і алгоритмічної детекції контенту. Водночас жоден із цих механізмів не є ефективним окремо від інших, що підтверджує необхідність їх інтеграції в межах єдиної системи стійкості.

Ефективність реалізації такої системи визначається низкою важливих умов, зокрема швидкістю реагування на маніпулятивні впливи, рівнем довіри до джерел інформації, а також узгодженістю дій між державними інституціями, медіа та цифровими платформами. За відсутності хоча б однієї з цих умов навіть наявність розвинених інструментів протидії не гарантує зниження деструктивного ефекту інформаційної агресії.

Отже, інтегрована модель інформаційної стійкості може розглядатися не лише як теоретичне узагальнення, а і як практичний аналітичний інструмент, придатний для оцінювання поточних інформаційних загроз, проектування

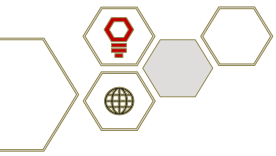

комунікаційних стратегій та формування комплексної політики протидії маніпуляціям у воєнний період.

Висновки. На основі проведеного дослідження встановлено, що інформаційні маніпуляції в умовах війни мають системний, багаторівневий і мережевий характер, що зумовлює їхню високу стійкість до фрагментарних заходів протидії. Аналіз теоретичних підходів і емпіричних кейсів, зафіксованих у моніторингових матеріалах Центру протидії дезінформації, підтвердив трансформацію маніпулятивних практик від поодиноких дезінформаційних повідомлень до скоординованих комунікаційних екосистем, у межах яких поєднуються локалізовані наративи, емоційне фреймування, механізми легітимації та технологічні інструменти впливу, зокрема контент, згенерований із використанням ШІ.

Доведено, що ефективна протидія таким формам інформаційної агресії не може обмежуватися застосуванням окремих інструментів, зосереджених виключно на медіаосвіті, спростуванні фейків або алгоритмічній модерації. Формування інформаційної стійкості суспільства потребує інтегрованого підходу, який поєднає індивідуальні навички критичного сприйняття інформації, соціальні механізми довіри та горизонтальної верифікації, інституційну координацію стратегічних комунікацій і кризового реагування, а також платформно-технологічні рішення, спрямовані на обмеження масштабованих і автоматизованих маніпуляцій.

У межах дослідження обґрунтовано інтегровану модель формування інформаційної стійкості, яка дозволяє встановити відповідність між типами інформаційних загроз і домінантними механізмами протидії, а також визначити основні умови ефективності цієї системи, зокрема швидкість реагування, рівень довіри до джерел інформації та узгодженість дій між державними інституціями, медіа й цифровими платформами. Практична цінність запропонованої моделі полягає в можливості її застосування як аналітичного інструменту для оцінювання вразливостей інформаційного

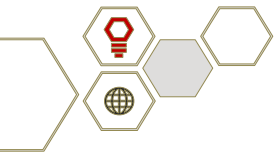

середовища та як методичної основи для розроблення програм стратегічних комунікацій, медіаосвітніх ініціатив і політик платформної відповідальності в умовах воєнного часу.

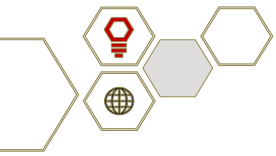
Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною валідацією запропонованої моделі на основі кількісних показників, а також з аналізом впливу нових форм ШІ-згенерованого контенту на когнітивну безпеку суспільства.

Список використаних джерел

1. Ларіончева Н. Маніпуляція як ключовий інструмент інформаційної війни в епоху ЗМІ та соціальних мереж. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2025. Т. 28, № 1. С. 176–181. DOI: <https://doi.org/10.15421/172522>
2. Братах Л. Інформаційна безпека України в умовах дезінформаційного впливу: загрози, виклики, механізми реагування. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2025. № 21. С. 50–59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-21-6>
3. Sultan M., Tump A. N., Ehmann N., Lorenz-Spreen P., Hertwig R., Gollwitzer A., Kurvers R. H. J. M. Susceptibility to online misinformation: A systematic meta-analysis of demographic and psychological factors. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 2024. Vol. 121, № 47. Art. e2409329121. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.2409329121>
4. Berger L. M., Kerkhof A., Mindl F., Münster J. Debunking “fake news” on social media: Immediate and short-term effects of fact-checking and media literacy interventions. *Journal of Public Economics*. 2025. Vol. 245. Art. 105345. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2025.105345>
5. Janssen E. M., Mutis Y. F., van Gog T. Looks real, feels fake: conflict detection in deepfake videos. *Thinking & Reasoning*. 2025. Vol. 31, № 2. P. 237–247. DOI: <https://doi.org/10.1080/13546783.2024.2391794>

6. Sharma S., Selwal A. Potential of artificial intelligence in deepfake media: From generation to detection mechanisms, state-of-the-art, and challenges. *Computer Science Review*. 2025. Vol. 60. Art. 100866. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cosrev.2025.100866>
7. Casino F. Unveiling the multifaceted concept of cognitive security: Trends, perspectives, and future challenges. *Technology in Society*. 2025. Vol. 83. Art. 102956. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2025.102956>.
8. Taranenko A. Ensuring information security: Countering Russian disinformation in Ukrainian speeches at the United Nations. *Social Sciences & Humanities Open*. 2024. Vol. 10. Art. 100987. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2024.100987>
9. Лисянський П. Л. Використання освітнього процесу авторитарними режимами як інструмент ідеологічного підкорення населення. *Політикус*. 2024. Вип. 4. С. 113–121. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-4.17>
10. Лисянський П. Діяльність політичних партій РФ на тимчасово окупованих територіях України як інструмент експансіонізму РФ. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2024. № 2(19). С. 243–259. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2024-02-243-259>
11. Al-Ababneh H. A., Fedorchuk Y., Tymchyshyn A., Pishchenko G., Hrytsai S. The use of big data in the detection of economic crimes in public procurements. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2024. Vol. 102, № 24. P. 8860–8871. URL: <https://www.jatit.org/volumes/Vol102No24/3Vol102No24.pdf> (дата звернення: 10.11.2025).
12. Лега О. В., Прийдак Т. Б., Яловега Л. В. Цифрова безпека і кримінально-правові механізми захисту інформаційних активів: сучасні тенденції. *Інноваційний вектор розвитку обліку, фінансів, аналізу й аудиту в Україні та світі* : зб. праць IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 6–

7 листопада 2025 р.). Житомир, 2025. С. 94–97. DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.30735509>

13. Ратушна Т. Фейки та дезінформація в соціальних мережах під час війни: ризики для українського суспільства. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2025. Т. 28, № 3. С. 84–91. DOI: <https://doi.org/10.15421/172573>

14. Блага Н., Сватюк О. Маніпулятивна поведінка персоналу в умовах війни: управлінські виклики та методи протидії. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2025. Т. 3, № 111. С. 3–14. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve320251>

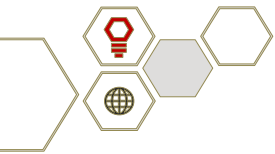
15. Руднева А. О., Мальована Ю. Г., Мосол Н. О. Психологічні особливості інформаційного впливу на цивільне населення України в умовах гібридної війни. *Психологія та соціальна робота*. 2025. 2. С. 162–173. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2025.2.15>

16. Звіти Центру протидії дезінформації. *Центр протидії дезінформації: вебсайт*. URL: <https://cpd.gov.ua/category/reports/> (дата звернення: 10.11.2025).

17. Люлька В., Титаренко В. Формування медіаграмотності та інформаційної гігієни як складова патріотичного виховання в умовах гібридної війни. *Українська професійна освіта*. 2025. № 18. С. 200–207. DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2025.18.347749>

18. Авраменко М., Авраменко Д., Богайчук В., Темний О. Вплив алгоритмів рекомендацій соціальних мереж на формування інформаційних бульбашок під час кризових подій. *Вісник Національного університету оборони України*. 2025. Т. 83, № 1. С. 7–15. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-83-1-7-15>

19. Про Стратегію інформаційної безпеки : Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0080525-21#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

20. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

21. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

22. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

23. Кримінальний кодекс України. Документ № 2341-III від 05.04.2001. Ред. від 17.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

24. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Документ 80731-X від 07.12.1984. Ред. – Визнання конституційними окремих положень від 11.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 10.11.2025).